

הקורא עומד פרק שלישי מגילה

כה.

עין משפט גזר מצוה

עך א מיי פ"ט מהל' מפלה הלכה ז:
עפ"י ב מיי ע"ש הלכה ד
טושי' א"ח קימן
קבל טעף ג:
ג א מיי פ"ט מהל' גרסות ה' א סגמ
עפ"י מ' טושי' ע"ש קימן
רכב טעף ג:
פא ד מיי פ"ט מהל' מפלה הלכה ז
[טושי' א"ח ס"י ק"ג טע"ג]
פב ה מיי פ"ט מהל' מפלה הלכה ז [ח] כ:
פג ו מיי פ"ט מהל' מפלה הלכה ז
ק"ש הלכה ז סגמ
עפ"י י"ט טושי' א"ח קימן
ק"ש טעף ט:
פד ז מיי פ"ט מהל' מפלה הלכה ז סגמ
עפ"י י"ט:

תורה אור השלם

1. ומצוה לא לתן להעביר למקור ולא תחלל את שם אלקיך אג"י יקרא יד כ"א ועתה ישאל מה ז' אלקיך אלא ממך פי' אם לראות א"י אלקיך לקבל בקרבן רבקי ולא תהיה אלו לעבד את אלקיך בקרבן לבקר ובכל נפשך:
2. בדין י"ב בן אדם חרוד את ירושלים את תועבותיה: ויחוקל טו ב

לעזי רש"י

מרת"ל פ"ט.

רבינו הגאון

יברוך טובים. משום דמיחיו כשתי שריות, וכן האומר מורים [מורים] ובתי כי יסכר לו זוכר שקר. על טוב וזכר ששך, הך על דע לא, והא תנן חיוב לברך על הריב כשם שצריך על הטובה. על קן שמיצור יגיעו רחמיך, כלומר חס הקב"ה וכתב לא תקח האם משאר כל ברייות. הנה מטייל אנה במעשה בראשית. כלומר אלו חביבין וזרתי שואר שואר. רש אומרים מפני ששעשה מדותיו של הקב"ה רחמים על אילו חביבין וזרתי שואר אלא גויה. הנה דמית לקמיה דר' תנינא ואמר האל הגדול הגבור והנורא והאריך הימים והנורא. אמר ליה אמרינןהוה לכלהו שבחי דהקב"ה, אן הני תלמי תלמי הגדול הגבור והנורא אי לא דכתביננהו משה באורייתא ותקנינהו אשכחן במרכבה ורבי יהודה מתיר ר' אליעזר אומר אין מפטירין ביהושע: גמ' תנו רבנן גמ' ע"ש נקרא ומתרגמין ויש נקראין ולא מתרגמין [א] ויש לא נקראין ולא מתרגמין אלו נקראין ומתרגמין: בל"ת עק"ן גשפ"ה סימן: מעשה בראשית נקרא ומתרגם פשיטא מהו דתימא אתו לישולי מה למעלה מה למטה ומה

יברוך טובים. פי' שמואל את הפושעים מן הכלל אי נמי משום דמחיו כשתי שריות כלומר אלהים טובים: מפני שעושה מדותיו של הקב"ה רחמים והו' אינם אלא גויות. פי' ק"ל להר"ר אלחנן על מה ע"י שישד הקליר נקדושת' שאלו אומרים טובים ז' ע"י פסח לקרו אומ' ואת זנו ב' לא תשחטו זיוס אחד דמשמע ש"ל שהקב"ה חס על אותו ואת זנו והוא אינו אלא גויה: הבל' בידי שמים חוץ מיראת שמים. קשה דהא צפרק אלו נערות (כתובות דף ג' וס' אלמירין הכל צדי שמים חוץ מלגים ופמים ונראה דהכא מייירי בתולדות האדם אס יהיה חס א' טפס עני או עשיר גבור או חלש ז' דהכל נגזר עליו חוץ מן היראה כדכתיב אל ימהלל (י) עשיר צעפרו והגבור צנצורו כי אס בזאת יתהלל המתהלל השכל ודוע אומי (ירמיה ט) והסס מיירי במאורעות האדם העמידות לנא אליו אחר שנולד שגם הס צדי שמים חוץ מלגים ופמים פירוש הקור והסוס ולא קשה מהא דכתיב צדי קרתו מי יעמוד (מלכים א) דה"פ אס ישלחנה בפעם אחת כדכתיב זרשס הפסוק משליך קרתו כפמים וגם לא קשה מהא דכתיב ואין נסתר מחמתו (שם ט) דהס"ל צנצורי דלמים הוא דקאמר אכל כל זמן שהוא צדימו ודאי יכול הוא לינצל ממנו:

אין מפטירין במרכבה ורבי יהודה מתיר. וקיימא לן כר' יהודה מה
ואתו כנסת הגדולה ותקנינהו אן לא אמרינן להו ואת אמרת כולי האי משל לאדם שהיו לו אלף אלפי דיגרי זהב והיו מקלסין אותו (באלף) דיגרי כסף לא גנאי הוא לו אמר רבי חנינא ה"הכל בידי שמים חוץ מיראת שמים שנאמר ועתה ישראל מה ה' אלהיך שואל מעמך כי אם ליראה מכלל דיראה מילתא וזמרתיה הוא אין לגבי משה רבינו מילתא וזמרתיה היא משל לאדם שמבקשין הימנו כלי ויש לו דומה עליו ככלי קמין ואין לו דומה עליו ככלי גדול אמר רבי זירא והאומר שמע שמע כאומר מורים מורים דמי מיתביה הקורא את שמע וכופלה הרי זה מוגנה מוגנה מהו דהוי שתוקי לא משתקינן ליה לא קשיא הא דאמר מילתא מילתא ותני לה הא דאמר פסוקא פסוקא ותני לה א"ל רב פפא לרבא ודלמא מעיקרא לא כיון דעתיה והשתא כיון דעתיה אמר ליה חברותא כלפי שמיא אי לא מכון דעתיה מחינא ליה בארזפתא דנפחא עד דמכוין דעתיה: המכנה בעריות משתקין אותו: תנא רב יוסף קלון אביו וקלון אמו: האומר ומורעך לא תתן להעביר וכו': תנא רבי רבי שמעאל בישראל הבא על הכותית והוליד ממנה בן לע"ז הכתוב מדבר: מתני' מעשה ראוהו נקרא ולא מתרגם מעשה תמר נקרא ומתרגם מעשה עגל הראשון נקרא ומתרגם והשני נקרא ולא מתרגם ברכת כהנים מעשה דוד ואמנון ע' נקראין ולא מתרגמין אין מפטירין במרכבה ורבי יהודה מתיר ר' אליעזר אומר אין מפטירין ביהושע: גמ' תנו רבנן גמ' ע"ש נקראין ומתרגמין ויש נקראין ולא מתרגמין: בל"ת עק"ן גשפ"ה סימן: מעשה בראשית נקרא ומתרגם פשיטא מהו דתימא אתו לישולי מה למעלה מה למטה ומה

מתני' יברוך טובים ה"ו דרך מינוט. שאינו כולל רשעים בשמחו של מקום ותכמים למדו (כתיבות דף י:). מתלבנה שריחה רע ומנאה הכתוב בין קממני הקורבן שמלריין הכתוב בהלכותיו להיות נזכרה אסת: על קן צפור יגיעו רחמיך. (י) כלשון הזה רחמיך מגיעין אסת על קן צפור כך חוס רחם עלינו:

ועל טוב וזכר שמך. על טובותיך נודה לך או שאמר שני פעמים מודים כשהוא כורע משתקין אותו ובגמרא מפרש לה: המכנה בעריות. בגמרא מפרש שדורס פרשת עריות צנינו ופומר לא ערוה ממש דיבר הכתוב אלא כינה הכתוב בלשונו וקרא אותה ערוה המגלה קלון אציו וקלון אמו צדקים. כינוי הוא לשון היפך שמהפך דיבורו לשבח או לגנאי והרבה יש בלשון חכמים כפסרי אספה לי שבעים אש (במדבר יב) ואל אראה צרעתי (שם) צרעתם היה לו לומר אלא שכנינה הכתוב כיוולא צדק וימירו את כבודם בתבנית שור אוכל עשב (מלכים ק) כדודי היה לו לומר אלא שכנינה הכתוב: לאו רחמיך ומורעך לא סתן להעביר לנולד. הנה תבא על הכותית ותוליד בן לע"ז: משתקין אותו צניופה. שעוקר הכתוב ממשמעו שהוא עבודת חוס לאמוריים להעביר צנייהו לאש ונתן כרת לנא על הכותית ומחייב קטאת על השוגג ומיתת צ"ד על המזיד בהטראה: גמ' כשמי רשויים. ומקבל ומודה אלוה אחר אלוה: על הרע. ברוך דיין האמת: על הטובה. לומר הטוב והמטיב: מעיל קנאה. ברוך על העופות חס ועל הבהמות וחיות אינו חס: ואין אלה גויה מלך. להטיל עלינו עולו להודיע שאנחנו צדינו ושומרי מצוותיו: דכסבינו עשה צורה. האל הגדול הגבור והנורא כלה לא ישא פנים (דברים י): אפי כנסם הגדולה. כספר עורא (נחמיה ט) ועתה אלהינו האל הגדול הגבור והנורא שומר הצרים והחסד: חוץ מיראת שמים. אותה מסורה צדי אדם שיהא הוא עצמו מכוין לצו לך אע"ג שהיכולת צדי להיין לצנו אלו דכתיב הנה כמומר ציד היוצר קן אחס צדי צית ישראל (ירמיה י) ואומר והסירונו את לב האלץ מנצרכם (ויחזקאל לו): אתי הילף מילתא ומני לה. כל חובה אומר וטובה אין כלון משמעות שתי רשיות אלא מגונה וסכל הוא: חכוסה כלפי שמיא. וכי כמנהג מצירו נוהג בהקב"ה לדבר לפניו שלל במתכוין וחוזר ומראה לו כזופלו שלל צנו כדלמא ומהו דתרגם. מרטי"ל בלע"ז. ותשס את המקבת מתרגמין מרזפתא (שופטים ד): סני רב יוסף. לפרשי מכנה דמתני' כדמתרגם ערות אצ"ך וערות אמן קלנא ולדכן וקלנא דלמן ולא תגלה שום דבר קלון שכן: תנא רבי יצחק וכו' כינוי פילגס אציו (בראשית לה): נקרא. צנית הנכנסת: ולא מפרגם. חיישינן לגנותו: מעשה סמר. ויהודה: ומעשה עגל הראשון. כל פרשת העגל עד א' ואשליכיהו בלש (שמות לב). ומה שחזר אהרן וספר המעשה הוא קרוי מעשה עגל השני הוא שכחו צו ויאל העגל הוא ע' ולא יתרגם פן יענו עמי הארץ ויאמרו ממע היה צו שאלא מאלויהו אכל המקרא אין מצינין: הודע אס ירושם. את תועבותיה. פרשה היא צינוקאל: גמ' ויש לא נקראין ולא מפרגמין. מפרש כסיפא מעשה דוד ואמנון לא נקראין בהפטרנה: מעשה צדאשים נוי. ואמרינן צמקסת חגיגה (דף יא): המתכל בהרבעה דברים ראוי לו כאלויהו לא צל לעולם. והתס' מפרש טעמא אין רעונו של מלך שזימרו שמו על אספה כו': קמ"ל

הגהות הגר"א

[א] גמ' ויש לא נקראין ולא מתרגמין. מא"מ:

הגהות מהר"ב

רנשבורה

[א] רש"י ד"ה מעשה חסר וכו' עד ואשליכיהו. מלת ואשליכיהו נמחק וי"צ וישקף:

מוסף רש"י

על קן צפור יגיעו רחמיך. רחמיך. אלהים שהיו מראים עמם כמתכוים להעניין בלשון חטובים ואומרים רחום ורחמן אתה ועל קן צפור יגיעו רחמיך שאמרת לשלם את האס. או שאומר על טוב שאלה עשה לנו חס שמך. או שאומר מודים מודים, משתקין אותו (ברבות לב). שמיטיל קנאה. לומר על אלה חס ואלה על שאר צנינו (שם). מדרותיו. מלמו, והוא לא להמשיך עשה אלא להטיל על ישראל חס גויותיו להודיע שהם עובדי תומרי ומלמו עובדות מקומו אין בדרים לעיני לשון לעמי' להשיב עליהם ולומר מה ארך מנתינו וכו' (שם). להודיר לאבי שייב לו מה שישפט (שם). דכתביננהו משה. האל הגדול הגבור והנורא אשר לא ישא פנים ואל יקח שחד (שם). ותקניננהו. בתפלה כשהפלה עולה על מעל הנולד כספר שוטה (שם). הבל בידי שמים חוץ מיראת שמים. כל הבל על האדם ציד הקב"ה הוא. כעון ארון קצר עליו עשיר חסר עולה לא שחור, הכל צדי שמים הוא, אלא צדק ורעוה אפי' כל הבל על ידי שמים, אס זו מוסר צידו של אדם ותמן לפניו עי' דלמים והוא יסכר לו יראת שמים (שם). מילתא מילתא ומני לה. כל מינה ומינה חסר וטובה. מגונה הוי, שמוקי לא משתקין ליה. שאין לו דומה למקבל עליו שמי תלכות אלא למתלכך. אמר פסוק שלם ומני ליה משתקין ליה, דמחיו כשמי רשויים (שם). הברותא כלפי שמיא. מנהג עטיב אדם כתביו יגיה אלל המקוס ואל חסר בתפלתו (שם ד). מוהינא ליה. לומר מלמדיו אותו שימין ומנין אותו אס ירגיל בך (שם). בארזפתא. קוטיס, ותשס את המקבת צייה (שופטים ד) מתרגמין מרזפתא (ברבות שם).

(ב) לומר שקורא הפסוק ערות אצ"ך וערות אמן קלנא ולדכן וקלנא דלמן ולא תגלה שום דבר קלון שכן. וכן משמע קלנא גם צנינו עכ"ל.

(א) ברכות על. ע"ש. (ב) גמ' רב"ש דין הלכותיו, (ג) שם גמ' (ד) שם גמ'. (ה) ברכות ובעי' ליתא, (ו) ברכות לג: ותיק, (ז) ברכות לג: מיי' מהו טו: (ח) ברכות לג: [נוסח עג:], (ט) [ברכות לג:], (י) ע"י ח"י"ט, (יא) [נוספתא פ"ג:], (יב) דף י"ט, (יג) ע"י ח"י"ט פ"ה דברכות מ"ג, (יד) טו: ע"ש חתום, (טו)